K. SÁNDOR ASZTALOSMESTER TÖRTÉNETE

— Most hova megy?
— Tanítani. Van még egy órám ma délután.
— Az iskolában?
— Nem. Egy idős férfihoz megyek. Ötvenéves, és most tanul beszélni.

Gyógypedagógus tanárnő ismerősömtől akkor hallottam először K. Sándor nevét. Az ilyen dolog — afféle szellemi bogáncs — könnyen megtapad az ember tudatában, s akarva-akaratlan gondolkodásra késztet.

Már másnap jelentkeztem telefonon:
— Megnézhetném egy óráját?
— Szívesen!

Amikor ott ültünk a megsüllyedt külvárosi ház nylonterítős asztalánál, szemközt a törődött arcú férfival, még csak az izgatott, *hogyan* tanul egy ötvenéves férfi beszélni.

A tanárnő kis papírlapokat vett elő, amelyeken különféle ábrák sorakoztak. A legfelsőt odatette a férfi elé, rámutatott, s gondosan formált ajakkal többször megismételte:
— *Ház.*

Aztán intett, hogy a férfi is mondja.

Az eddig mereven összezárt száj lassan szétnyílt, majd görcsösen köralakra igazodott, s valami különös, torz hang tört fel belőle:
— *Áááá...*
— *Ház!*
— *Áááá...*
— *Szék!*
— *Éééé...*
— *Szék!*
— *Éééé...*

A papírlapok után a tanárnő a fejét kezdte ingatni, s lassan utána mondta:
— *Nem!*

A férfi arca most megrándult, a szája is megremegett, s a hirtelen indulattól a hang még több fájdalommal tört fel belőle:
— *Eeee...*

Aztán lehajtotta a fejét. A nagy erőlködéstől lassan verítékcsöppek lepték el a homlokát.

Amikor eljöttünk, az utcán könnyen adódott az első kérdés:
— Miért ilyen későn kezdte a beszédet tanulni ez az ember?

A kapott válasz nemcsak furcsa, de egyenesen megdöbbentő:
— *Egyszer már tudott!* Még németül is...
— És mi történt vele, hogy most újra...?
— Valami szerencsétlenség érte.

Vajon miért akarja K. Sándor *ennyire*, hogy ismét beszélni tudjon? Vajon mi vált ki belőle ilyen elemi erejű, szinte érthetetlen elszántságot?

A „hogyan" után a „miért" bogáncs is megtapadt. Az előbbinél hatványozottan erősebben.

Aztán megkezdődik az elodázhatatlan „letapogató" kérdezősködés.

K. Sándor asztalosmester későn nősült. Negyvenhárom éves volt, felesége huszonhét. A házasság első évei mégcsak valahogy elteltek, de ahogy az asszony érezni kezdte az idő múlását, mind többet akart táncolni, szórakozni. Az ura — mit tehetett egyebet? — vitte, hiszen szerette is, féltette is a feleségét.

A sok eljárogatásnak aztán az lett az eredménye, hogy az asszony megismerkedett egy fiatal, mutatós szobafestővel. Előbb csak titokban találkozgattak, aztán az egész utca róluk beszélt.

Egy szombat este valamelyik zenés vendéglőből tartott hazafelé a házaspár, mikor — valószínűleg előzetes megbeszélés szerint — szembetalálkoztak a szobafestővel, aki egy barátjával álldogált a sarkon. A szobafestő belekötött K. Sándorba. A két fiatalember könnyen elbánt az idősebb férfival...

A mentők másnap reggel az árokpartról vitték be a félig agyonvert, eszméletlen embert, akinek különösen a fejét borították csúnya, mély sebek.

K. Sándornak a külső sérülések mellett egyéb baja is történt: az ütésektől *vércsomó* keletkezett a fejében; ez izgatja az agy egyik gócát, s időnként *epilepsziás* rohamokat okoz. Ahhoz, hogy ezt megszüntessék, meg kellett operálni. Behívatták a feleségét, mi a véleménye a veszélyes műtétről. Az asszony előbb azt mondta, csináljanak, amit akarnak, de pár nap múlva bejelentette, kéri a műtétet. Még annak is utána járt, ki végezze el.

K. Sándort megoperálták. A vércsomót sikerült ugyan eltávolítani, de műtét közben megsérült a *beszédközpont,* és a beteg az operáció után nem tudott többé megszólalni, s írni sem.

— Kuka lett szegény Sándor — mesélte lassú bólogatások között a sarki trafikos. — Mert az a semmirevaló asszony meg a latorja lefizették a doktort, hogy amíg ott matat a fejében, csináljon neki valamit! Nagy pénzekről beszéltek annak idején az emberek...

Egy kideríthetetlen részlet. De az mindenesetre tény, hogy az operációt végző sebészt *műhiba* miatt felelősségre vonták, majd fegyelmi úton áthelyezték.

K. Sándoron az újabb operációk sem segítettek. A verekedés után jó félévvel élőhalottként, némán vitték haza a mentők.

Innen kezdve már szinte teljesen megszakadnak az öntevékeny felderítő számára ellenőrizhető nyomok. De ami a megkérdezettek félmondataiból kiderül, az is épp elég a történet e szakaszának jellemzésére:

— Alig adtak neki enni — mondta az egyik szomszéd.

— Hideg kamrában, vetetlen ágyon altatták — mondta a másik.

— Ott szerelmeskedtek előtte — mondta a harmadik.

Aztán az asszony fogta magát, és odaköltözött a szobafestőhöz. Magával vitt mindent, amit megfoghatott.

Hogy K. Sándor ne maradjon egyedül meg a ház se álljon üresen, egy vasutascsalád költözött oda hozzá, a lakásért meg az időközben kiutalt nyugdíjáért gondját viseljék.

A kérdés — hogy mindez csak úgy, a hatóságok tudta és beavatkozása nélkül megtörténhetett — mindenkiben szükségszerűen felvetődik. A válasz azonban nemcsak a *jogi* vonatkozásokat világítja meg, de — ami K. Sándor történetét tulajdonképpen érdekessé teszi — az ügy *emberi tragikumának* mélységeit is megmutatja.

Persze, a rendőrség tudott a dologról, s már a verekedés után nyomozni kezdett. Akkor azonban a szobafestő még valahogy ki tudta menteni magát. Az operáció ügyében orvosi szakértő bizottság folytatott vizsgálatot. De — s itt következik: a történet rémregényekhez méltó kulcsa — a kegyetlenségek egyetlen hiteles tanúja maga K. Sándor volt. Ő pedig hiába tudott minden tettleges vagy lelki sérelemről, ha azokat képtelen volt elmondani!

— De hát miért nem írta le?

A mindenkiben önkéntelenül felvetődő kérdésre a szakorvos így válaszol:

— Az ember csak azt tudja leírni, amit elmondani is képes. Ez biológiai tény!

A történet utolsó — részben már ismert — fejezetében, s itt emelkedik az ügy formai szenzáció szintjéről tartalmi szenzációvá, azaz emberi élménnyé, K. Sándor megdöbbentő lépésre szánta el magát: elhatározta: újra megtanul beszélni.

Amint annyira rendbe jött, hogy menni tudott, felkereste a *gyógypedagógiai* iskolát. Ott kézzel, lábbal, szájra s fejre mutogatással „elmondta", mit szeretne. Az iskolában nagy nehezen megértették szándékát. Megvizsgálták, s megállapították, hogy a súlyos sérülések ellenére van még remény, hogy — bár nagy erőfeszítések és gyötrődések árán — újra beszélni tudjon. Azóta a tanárnő hetenként négyszer eljár hozzá...

Közben — egyrészt a szobafestő újabb viselt dolgai, másrészt a tanács illetékeseinek feljelentése alapján — a rendőrség újabb, még alaposabb nyomozást folytatott, amely minden bizonnyal, az itt felvázolt történethez még számos, tragikusan jól illeszkedő, de nyilvánosságra még nem hozható részletet derített fel.

Az asszonyt meg az „élettársát" most már letartóztatták, s ügyüket átadták a bíróságnak, amely a tárgyalás időpontját hamarosan ki is tűzte.

De ha a tárgyalást a tervezett napon megtartják, azon K. Sándor még jóformán semmit nem tud a vele történtekről elmondani, s így különös erőfeszítése nem éri el célját. Ha azonban csak néhány hónapot is várnak, K. Sándor tíz vagy húsz szóval már *többet* tud, s az igazság tízszer vagy hússzor tisztábban tűnik elő. Az igazság, amit ez az emberi tett a maga bizarrságával is oly tiszteletet parancsolóan emel minden más dolgok fölé.

Az ügy befejezése az áldozat nagyságához méltóan *optimista:* a gyógypedagógiai iskola igazgatójának közbenjárására az eset tárgyalására kijelölt bíró a tárgyalást bizonytalan időre *elnapolta,* sőt azóta szinte hetenként érdeklődik, hogy haladnak a tanulással.

*

A napokban ismét elmentem K. Sándor egyik „órájára". Ha szenvedve, ha erőlködve is, de már érthetően ki tudja mondani: *nem!*

AKÁCZ LÁSZLÓ